

Editorial

Bru Laín i Albert Sales

En la darrera publicació de la revista *Barcelona Societat*, el número 29, ens vam centrar en la situació de la Barcelona en l'era postpandèmia. Què havia passat després de l'esclat de la covid-19 i en quina situació quedava la ciutat i les seves gentes tres anys després d'aquell fenomen? L'article central de Laia Claverol, gerenta de l'Àrea de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI de l'Ajuntament de Barcelona, dibuixava un panorama certament desolador, però recalrava el paper central que les diferents institucions i agències públiques municipals havien desenvolupat per donar resposta a les situacions d'extrema necessitat en què bona part de la població havia caigut arran de la pandèmia. El text acabava reclamant que “sense administracions properes i apoderades, difícilment es trobaran solucions adequades i pensades perquè els veïns i les veïnes de la ciutat puguin millorar les seves condicions de vida”. Afortunadament, la pandèmia ha acabat i, tot i que els experts alerten que probablement en vindran de noves en un futur no gaire llunyà, la situació d'urgència social ha deixat pas a l'anomenada “nova normalitat”. No obstant això, davant aquest nou escenari, la tasca de les administracions públiques segueix essent central per tal de millorar les condicions de vida dels nostres veïns i veïnes.

En aquesta nova edició de la revista *Barcelona Societat*, el número 30, ens plantegem abordar alguns dels factors o àrees que afecten i determinen en major mesura aquestes condicions de vida. Si bé és cert que les conseqüències més dramàtiques i immediates de la covid-19 ja han passat, moltes de les situacions de vulnerabilitat, exclusió i dependència malauradament encara persisteixen, així com els desafiaments i les oportunitats ens mans de l'administració pública per a fer-hi front. Quines són aquestes noves vul-

nerabilitats i quina forma prenen avui en dia, es pregunten l'Ismael Blanco, de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona i en Ricard Gomà de l'Institut Metròpoli l'Ismael Blanco, de l'Institut de Govern i Polítiques Públiques de la Universitat Autònoma de Barcelona i en Ricard Gomà de l'Institut Metròpoli? Per als dos autors, responsables de l'article de Tribuna, el contracte social que es perfila en el nou context es troba amenaçat per noves lògiques d'inequitat social i fractura espacial (clivatge material que contraposa la igualtat i la desigualtat), fragilitat comunitària (clivatge relacional que enfronta la pertinença a la comunitat i la desvinculació d'aquesta) i la discriminació cultural (el clivatge relacional que confronta el reconeixement sociocultural i la discriminació). Els autors es fixen, justament, en les interseccions entre aquests tres clivatges o bretxes, tot remarcant que és en elles on es configuren els principals riscos d'exclusió d'avui que es materialitzen en territoris reals. Davant aquestes tres amenaces (i les articulacions entre elles), cal desplegar una nova agenda ecosocial, cosa que implica, en paral·lel, aprofundir en els mecanismes i els canals de la participació democràtica i en els de la política de proximitat. És a dir, cal més poder *en mans* de la gent i *a prop* de la gent; un desafiament on els ajuntaments i els ens locals poden i han de prendre més protagonisme.

Un segon factor que més afecta les situacions de vulnerabilitat és el de l'accés i el manteniment de l'habitatge. Carles Donat, cap de l'Observatori Metropolità de l'Habitatge de Barcelona, ens ofereix una radiografia molt exhaustiva de les necessitats residencials de la població, de la situació del parc d'habitatge a la ciutat i de la crisi d'accessibilitat que malauradament experimenta una gran part dels habitants

de la ciutat. Per a l'autor, aquesta crisi es caracteritza per quatre grans factors. En primer lloc, per l'estancament de les llars a la ciutat durant el període 2011-2021. Després, per l'estancament de l'estoc d'habitatge disponible, en particular, de l'habitatge principal i dels de règim de lloguer. En tercer lloc, l'evolució del mercat de l'habitatge i l'en-cariment per accedir-hi. I en darrer lloc, l'esforç econòmic que fan les llars per accedir a l'habitatge i els motius pels quals aquestes llars decideixen canviar de residència. Per a Donat, aquests indicadors incideixen amb especial acarnissament sobre un creixent nombre de veïns i veïnes, especialment pels que viuen de lloguer.

Però la ciutat no és només el lloc on residim. També és l'espai que habitem, del qual gaudim, on treballem, consumim o passem, en definitiva, en el qual ens movem i transitem constantment. En aquest sentit, Carlos Moreno, de la Universitat francesa Panthéon-Sorbona (París I), exposa i defensa la seva concepció de la "ciutat dels 15 minuts". La ciutat dels 15 minuts es basa en un model d'urbanisme que busca redissenar les ciutats perquè tots els seus serveis i equipaments essencials siguin accessibles en una proximitat reduïda que, per tant, suposi desplaçaments més curts i ràpids i una emissió de carboni el més baixa possible. Per a Moreno, aquest és un model de mobilitat urbana que no es limita a la simple gestió del trànsit, sinó que, a més, abasta i integra l'accessibilitat i la proximitat de serveis, tot prioritant l'escala humana, la sostenibilitat i la cohesió social. L'autor examina estratègies per implementar-lo i els reptes que aquest model planteja, tot destacant el paper que la tecnologia i la participació comunitària hi han de tenir.

Però és que, a més, les ciutats no només són el lloc on residim i l'espai que transitem, sinó que també la constitueixen les relacions interpersonals que hi teixim en el nostre dia a dia. De quina manera la promoció de les relacions de caràcter saludable i equitatiu que es donen en els contextos d'educació formal poden incidir positivament en la nostra salut? Aquesta és la pregunta que es formulen Lluís Forcadell-Díez, Olga Juárez, Daniel G. Abiétar, María José López i Glòria Pérez, de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, la Universitat Pompeu Fabra, el centre CIBER de Epidemiologia y Salud Pública, i l'Institut d'Investigació Biomèdica de l'Hospital de Sant Pau. El seu article proposa abordar els determinants socials de la salut d'acord amb els models relacionals que es donen en centres d'educació formal. Per això analitzen els “determinants estructurals” (com l'opressió o els diferents contextos sociohistòrics) i els “intermedis” (com, per exemple, aspectes individuals, psicosocials, conductuals i comunitaris) que, en conjunt, afecten la salut a través de patrons relacionals que poden desembocar en problemes com ara la baixa autoestima, l'ansietat, l'estrès, la depressió o la violència. La intervenció socioeducativa pot i ha de promoure relacions més saludables i equitatives, fet pel qual cal actuar sobre àmbits com les polítiques educatives, els projectes educatius de centres educatius, l'organització i la governança d'aquests, la formació dels equips educatius i els espais comunitaris.

Les ciutats són també espais on les polítiques energètiques arrelen amb més força, atès que són els llocs on entre en joc, es conjuguen i es combinen els models productius, els distributius i les pautes i les dinàmiques de consum. És per això que Cristina Castells Guiu, de l'Agència Local d'Energia de Barcelona, es pregunta en el seu article en quina mesura

les ciutats són la clau per fer realitat la transició energètica. Tal com explica, les ciutats representen uns actors clau per avançar en la transició energètica. Alhora, però, també són els espais que millor exemplifiquen els límits del model energètic actual caracteritzats per la dependència dels combustibles fòssils, els alts preus de l'energia i les desigualtats socials que tot això acaba generant. Per tant, les ciutats són actors fonamentals en la transició energètica, atès que tant la ciutat mateixa com els seus habitants han de prendre un rol actiu molt destacat. El text de Castells analitza i proposa el marc de l'Acord Climàtic de la Ciutat de Barcelona que, en el marc dels acords del Mil·lenni, ha de contribuir a assolir la neutralitat de carboni a l'any 2030. Un dels factors claus per aconseguir aquest objectiu és la generació local d'energia renovable, per exemple, a través de les xarxes de calor i fred, tot destacant el protagonisme que la participació ciutadana pren en aquest sentit. Una altra àrea fonamental d'actuació en mans de les ciutats és la rehabilitació energètica dels edificis per assolir més eficiència i confort. L'autora conclou així subratllant la necessitat de promoure una cultura energètica que impulsi canvis efectius i col·lectius en l'espai urbà.

Un altre aspecte que en major mesura determina el grau de vulnerabilitat i d'exclusió social que pateix una part important dels veïns i veïnes de la ciutat és el de la inclusió sociolaboral. A la secció d'experiències, Sebastià Riutort, Ana Vicente i Núria Beltran, de l'Institut Metròpoli i de l'Àrea de Drets Socials, Salut, Cooperació i Comunitat de l'Ajuntament de Barcelona, exposen i analitzen el projecte pilot “Amunt!”, un programa d'atenció integrada i integral per afavorir la inclusió sociolaboral. Aquest ha estat

un projecte experimental que, en col·laboració amb el Ministeri d’Inclusió, Seguretat Social i Migracions, tenia l’objectiu de provar i avaluar un servei sociolaboral nou que, a través de posar en pràctica un model d’atenció més integral i integrada, millorés la inclusió de persones de la ciutat beneficiàries de l’ingrés mínim vital. Mitjançant una atenció de “finestreta única”, el projecte establia una única metodologia d’entrada i seguiment de les persones usuàries per accedir a un conjunt de diverses actuacions basades en tres actuacions interconnectades: una acollida i diagnosi integral de la persona; la seva adscripció a una o diverses actuacions ajustades al seu perfil, necessitats i interessos; i un acompanyament personalitzat per ajudar-la a realitzar el seu itinerari d’inclusió sociolaboral. El que demostra aquest pilot és que, per tal de millorar la inclusió social de les persones, cal atendre amb mirada integral les seves realitats personals i familiars, així com els seus interessos i necessitats, per finalment concedir-los un rol més actiu en el disseny del seu pla de treball.

No obstant això, si parlem de vulnerabilitats i riscos d’exclusió, no podem passar per alt el col·lectiu que, degut a la seva mobilitat física i corporal reduïda, amb freqüència veu escapçades les seves oportunitats, plans de vida i drets fonamentals. A l’hora de posar els seus plans de vida en marxa, les persones amb mobilitat reduïda troben una important trava als serveis de transports. Sergi Morera i Laura Trujillo, de l’Institut Municipal de Persones amb Discapacitat, analitzen quina és la situació del Servei de Transport Especial disponible actualment a la ciutat de Barcelona i expliquen alguns dels elements més destacats que cal tenir en compte davant una proposta de futur per al transport

de les persones amb mobilitat reduïda amb necessitats de transport especial a la ciutat.

En un context de recursos limitats —tant els referits a la dotació pressupostària com els relatius a l’escassetat de flota de vehicles disponibles— i amb una alta i creixent demanda, la prestació d’aquest servei ha adoptat un caràcter excloent. El servei de transport per a persones amb mobilitat reduïda és un recurs excloent (el fet que un usuari el consumeixi n’exclou un altre de tenir-hi accés) que, per tant, planteja un repte fonamental: com es pot dissenyar un procés d’assignació dels serveis que garanteixi un servei viable i alhora equitatiu? Els autors proposen avançar en la consciència d’un ús responsable del servei, raó per la qual s’ha d’avançar en una normativa que potencii la corresponsabilitat per part de la ciutadania. En aquest sentit, conclouen Morera i Trujillo, una planificació, regulació i gestió supramunicipal beneficiària tant l’eficàcia com l’eficiència del servei i milloraria, així mateix, el nivell de la prestació d’aquest servei tant fonamental per a aquest sector de la ciutadania de la nostra ciutat.

Força temes per discutir, i cadascun tan complex com necessari d’abordar. Esperem que aquest número 30 de la revista *Barcelona Societat* aportí dades, informacions i reflexions útils i interessants per encarar-los, per ara i per al futur.